№ 218 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 7

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 7 № 218

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Pour Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յիշեցնում ենք նորից.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Ժողովրդի ներկայացուցչութիւն(?). Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի լուրեր. Նամակ Պարսկաստանից(?). Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲԱՑԱՏՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Թուրքիկ տպաւորութիւններ.

ՅԻՇԵՑՆՈՒՄ ԵՆՔ ՆՈՐԻՑ

Խօլերան Բագւում զգալի կերպով թուլացել է և նոր տեղերում չէ երևացել: Գանձակում տեղի ունեցած երկու դէպքերը կրում են եղել պատահական բնաւորութիւն, որովհետև հիւանդները եկել են Բագւից [illegible]: Թիֆլիսում մինչև այժմ խօլերայի և ոչ մի դէպք տեղի չէ ունեցել:

Միւս կողմից մեզ յայտնի է, որ Թաւրիզում և նրա շրջակայքում խօլերան ոչ միայն չէ թուլացել, այլ և չափազանց սաստկացել է: Թաւրիզի ազգաբնակութիւնը ցրվում է գիւղերը և այդպիսով տարածում հիւանդութիւնը այն տեղերում, որոնք մինչև այժմ ազատ են եղել հիւանդութիւնից: Ատրպատականից կարող է խօլերան մօտենալ նաև Արաքսի ափերին և անցնելով սահմանը երևան գալ և Անդրկովկասում:

Այդ հանգամանքը պէտք է աչքի առաջ ունենալ և աւելացնել այն նախազգուշութիւնները, որոնք ծրագրված են խօլերայի տարածումը կանգնեցնելու համար: Սակայն մեր երկրի ազգաբնակութիւնը չը պէտք է կրկնի այն սխալը, որ արել է և անում է Պարսկաստանի մահմեդական ազգաբնակութիւնը, հերքելով ու մերժելով ամեն մի առողջապահական խորհուրդ և թողնելով ամեն ինչ իբրև բնական ընթացքին և պատեհականութեան քմահաճոյքներին: Նոյն իսկ Բագւում հիւանդացողների ամենամեծ տոկոսը տւին մահմեդականները, որոնք չէին ուզում ընդունել բժշկական ցուցումները և այդպիսով իբր թէ ամեն բան յանձնում էին Աստծուն:

Մենք շատ անգամ ենք խօսել խօլերայի տարածման պայմանների մասին և այժմ կարևոր ենք համարում նորից դարձնել մեր ընթերցողների ուշադրութիւնը այն դրական հետևանքների վրա, որոնց հասել է բժշկականութիւնը խօլերայի նման հիւանդութիւնների դէմ մաքառելու գործում:

Մեր քաղաքներում մշտապէս գոյութիւն են պահպանում զանազան տեսակ վարակիչ հիւանդութիւններ, օրինակ քութէշ, դիֆտերիտ, բծաւոր տիֆ, որոնք սակայն չեն վարակում հարիւրաւոր և հազարաւոր անձանց, այլ կղզիացած մնում են այս ու այն անկիւնում և բժշկութեան են ենթարկվում յատուկ հիւանդանոցներում: Խօլերան էլ կարող է այդպէս մեկուսացած, կղզիացած և պատահական մի դերի մէջ լինել, եթէ մենք նրա դէմ մաքառենք կանոնաւոր կերպով և մեր սխալ քայլերով չուժեղացնենք նրա զօրութիւնը, որը միայն այն ժամանակ է իրական, երբ մենք կը տանք պայմաններ հիւանդութեան զարգացման համար:

Արաքսի աւազանի մեր ազգաբնակութեան ուշադրութիւնը դարձնելով այդ հանգամանքի վրա, յոյս ունենք, որ նա կարող կը լինի աւելի խելացի և գիտակցական վերաբերմունք ցոյց տալ դէպի խօլերան, քան նրա սահմանակից Պարսկաստանի ազգաբնակութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Ինչպէս և պէտք էր սպասել, ռուս հասարակութեան սպասած նոր հովերը զանազան տեսակ են հասկացվում պահպանողական և առաջադէմ լրագիրների կողմից, և այժմ, երբ դեռ միայն սպասողութեան գեղեցիկ տրամադրութիւնն է նկատվում ամեն տեղ, լրագիրները արդէն միմեանց դէմ բանակռիւ են մղում: Կան սկզբունքի հարցեր, որո՞նք պարզ են ինքն ըստ ինքեան. բայց ռուս պահպանողականները կարենում են որ այդ հարցերին տրվի այն նեղ նշանակութիւնը, որ իրանց գաղափարին է համապատասխանում: Այսպէս է, օրինակ, կրօնական համբերողութիւնը: «Новости» լրագիրը հասկանում է այդ սկզբունքը լայն, արդար մտքով, մինչդեռ «Новое Время»-ն կը կամենար, որ այդ սկզբունքը ազգայնական նախապաշարմունքների հետ կապվէր: Եւ բանակռիւ մղելով «Новости»-ի հետ, Սուվօրինի օրգանը իրան արդարացնում է նրանով, թէ իբրև ռուս օրգան նա, ռուսական կեանքի հարցերը քննելիս, չէ կարող հրաժարվել իր ազգութիւնից: Այս առիթով «Новости» լրագիրը նկատում է.

Աստուած իմ, մտքի ողորմելի աղքատութիւն: Ի՞նչ գործ ունի այստեղ ազգութիւնը: Ինչո՞ւ համար է նա առաջ քաշված: Յաւիտենական Աստուածային ճշմարտութեան առաջ չը կան ազգութիւններ, այլ կայ միայն մարդու ազատ հոգին: Երբ դուք խօսում էք Ռուսաստանի քաղաքական հզօրութեան մասին, դուք պարտաւոր էք յիշել, որ դուք ռուս էք: Բայց երբ Աստուծու առաջ բացվում է հոգին—չը կայ ոչ ռուս, ոչ հրէայ, կայ միայն մարդ... Մի՞թէ այս էլ անհասկանալի է պ. Սուվօրինին: Ամբողջ ցաւն այն է, որ նա չէ ուզում, չէ կարող ճանաչել այն բացարձակ, անկախ ճշմարտութիւնը թէ Աստուծու հետ հաղորդվելը պիտի լինի ազատ... Եթէ նա ճանաչէր այս, չէր լինի վէճ, չէին լինի նրա այս մութ, վատ խօսքերը...

Խղճի ազատութիւնը, կրկնում եմ, մարդու մեծագոյն, բնական իրաւունքն է, ուստի և պիտի ապահովված լինի ամենքի համար—թէ ռուսի, թէ հրէայի, թէ օրթոդոքսի և թէ աղանդաւորի համար...

Պարզ և հանրածանօթ ճշմարտութիւն: Բայց հրապարակախօսներ կան, որոնք աշխատում են մթնացնել նոյն իսկ օրվայ լոյսը:

*

Բագուեցիները հռչակվում են «ի սփիւռս աշխարհի»: Հռչակվում են իրանց բարքերով, հռչակվում են մամօնայի կուռքին զոհ բերելով բոլոր բարոյական հասկացողութիւնները: «Մշակի» մէջ տպված այն թղթակցութիւնը, որ նկարագրում է թէ ինչպէս են Բագւի երիտասարդները շահագործում ամուսնութիւնը առևտրական—շահադիտական նպատակներում, ինչպէս անգործ մնացած գործակատարը մինչև տեղ գտնելը ապրուստի միջոց է ճարում փեսայ դառնալով և աղա փախչում,—այդ թղթակցութիւնը բաւական շատ տարածեց բագուեցիների հռչակը և այնպիսի տեղերում, ուր ժամանակից, բոլորովին մօտեան հեռուները չէին էլ մտածի փայլել իրանց տըխուր քաջագործութիւններով: «Новости» լրագիրը թարգմանաբար առաջ բերելով այդ թղթակցութեան մեծ մասը, աւելացնում է հետևեալ տողերը.

Ուտել և խմել հարկաւոր է: Ակամայ հարկադրված կը լինես «փեսայանալ»: Կը մոռանաս բոլոր իդէալները... Բայց խըմբ լրագիրը (այսինքն «Մշակը») ուզում է թէ բագուեցիները կորցրել են բարքերի մաքրութիւնը...

Ի՞նչ «բարքեր» կարող են լինել Բագւում, ուր ամեն ինչ հարուածել է ամենակարող նաւթը:

Մենք երբէք էլ չենք մոռացել այդ ամենակարողին: Մենք երբէք էլ չենք ասում, թէ Բագւի բարքերը իրանք-իրանց, մի ինչ որ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹՌՈՒՑԻԿ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աղէքսանդրիա, սեպտեմբերի 17-ին

Երեսփոխանական և առաջնորդական ընտրութիւն.—Կրթական խնդիր.—Բարեգործութիւն թէ՞ փառասիրութիւն.—Եգիպտահայ մամուլ:

Գահիրէի երեսփոխանական ժողովի համեմատականի մնացած 7 անդամների ընտրութիւնն եւ կատարուեց և որով ամբողջացաւ երեսփոխանական ժողովի կազմը. միայն Տիգրան փաշայ դ'Աբրօյի մահվամբ մի անդամի տեղը բաց է մնացած: Տեսնենք այս նորընտիր ժողովը իրանից սպասված յոյսերը պիտի պսակէ՞, թէ նախորդին նման ամլութեան պիտի դատապարտուի: Զարմանալի է, որ գաւառները, մանաւանդ բազմահայ մի գաղութ ունեցող Աղէքսանդրիան երեսփոխանական ընտրութիւններին չէ մասնակցում. այս ի՞նչ սահմանադրական սկզբունք է... Պէտք է իմանալ, որ Գահիրէի երեսփոխանական ժողովը իբրև վերին հեղինակութիւն ընտրում է Եգիպտոսի առաջնորդին և վարում է եգիպտահայ ընդհանուր հասարակական գործերը: Եգիպտոսի առաջնորդի ռոճիկի կէսը վճարում է Աղէքսանդրիայի հայ գաղութը, սակայն մի և նոյն ժամանակ առաջնորդական ընտրութեան մէջ՝ նոյն ժողովուրդը ձայն չունի:

Եւ արդէն Եգիպտոսում ժողովուրդը ե՞րբ է ձայն ունեցել: Ամեն բան տնօրինվում է այս կամ այն փաշայի կամ բէգի քմահաճոյքին համաձայն: Այս մասին իբրև փաստ մէջ բերենք «Արևելեան Մամուլի» մէջ հրատարակված «Ի՞նչպէս առաջնորդ կընտրեն Եգիպտոս» վերնագրով օրիգինալ յօդուածը, որը գրել է Եգիպտոսում երկար ժամանակ ապրող և յայտնի սրամիտ երգիծաբան Յ. Ալփիար: Հեղինակը յիշելուց յետոյ, թէ Նուպար փաշայի ազգականներից մի տիկին Պօլսից Պարիզում Նուպար փաշային յանձնարարում է ընտրել հանգուցեալ Այվազեան եպիսկոպոսին Եգիպտոսի առաջնորդ, և փաշան էլ իր կարգին գրում է Եգիպտոս իր որդուն Պօղոս փաշային և իր փեսային Տիգրան փաշային, թէ այս վերջինները նոյն իսկ չեն իմանում քահանայի և վարդապետ—եպիսկոպոսի միջև եղած պաշտօնի տարբերութիւնը, թէ արհամարհելով ժողովուրդը, ինչպէս մտածում են իրանց ցանկացած մարդին առաջնորդ նշանակել և ընդունել տալ, անցնում է ընտրութեան նկարագրութեան:

«Ութ օր առջը բոլոր ժողովականներուն մէյ մէկ հրաւիրագիր կը ղրկուէր, ուրբաթ օրը ի նիստ գումարուելու համար հետեւեալ օրակարգով:

Ա. Ընտրութիւն առաջնորդի

«Ժողովքին օրն էր: Կարծեմ տասներկու հոգիէ կազմված է մեր անտեղի գաւառական ընդհանուր ժողովը:

«Կը ցաւիմ, որ բժիշկս տակաւին պէտք եղած արտօնութիւնը տուած չէ երկար աշխատութիւններու, ապա թէ ոչ չէք գիտեր ինչ մեծ հաճոյքով պիտի նկարագրէի ձեզի ժողովականներուն քանի մը հատին տիպերը, որոնք պարզապէս հիանալի են և գերազանցապէս արգահատելի:

«Տեղացիներէն (պէլէտի) քանի մը հատը կը ճանչնամ, որոնք քիթիրխոսութեան մէյ մէկ հրաշակերտներ են: Ոչ հայերէն գիտեն և ոչ ալ հայ ըլլալնին. կաթողիկոսին ինչ կամ ով ըլլալը երբէք չէ հետաքրքրած զիրենք, ձախ ձեռքով խաչ կը հանեն, աշխարհէքէ խապար չունին, ընտրութիւնները ինչպէս կատարուելու վրա գաղափար չունին, սակայն, օրինաւորապէս ժողովական ընտրված են, որովհետև կամ վարին և կամ վերին Եգիպտոսի մէջ քանի մը հարիւր Ֆէդդան հող ունեն:

«Այդ երանելները Եգիպտոսի մէջ եթէ ժողովական ըլլալ չուզէին, Իզմիրի մէջ պիտի կրնային չորս կողմէ փնտրված փեսացուներ ըլլալ: Բարեբաղդաբար այդ բանը մաքերնուն անցած չէ:

«Այդ մարդուկները նկարագրելու փափագը փորիս մէջ պահելով, կը շարունակեմ պատմութիւնս:

«Կէս օրէն յետոյ ժամը 6-ին ժողովը կը գումարվի. ժողովականներէն ոչ ոք բացակայ է, ամենքն ալ ակնածանօք ատենապետին կը սպասեն:

«Վեցը քսան անցած ատենապետը (փաշան) ժողովասրահէն ներս կը մտնէ և իր աթոռին վրա կռթնելով, ոտքի վրա, խօսքը ատենադպրին կուղղէ և ֆրանսերէն լեզուով կըսէ.—Ըսէք, խնդրեմ, ժողովականներուն թէ Այվազեան անուն եպիսկոպոս մը Եգիպտոսի առաջնորդ ընտրած ենք (այսինքն երկու փաշայները), բայց այս ընտրութիւնը ըստ պատրիարքարանի օրէնքին կանոնաւորապէս կատարելու համար, հարկ է, որ ներկայ պարոնները ի բանց քուէն տան, բայց—ժամացոյցին ակնարկ մը նետելով—որովհետև ատենը ուշ է և չեմ ուզեր ժամանակ կորսնցնել, ըսէք խնդրեմ այս պարոններուն, որ փոխանակ երկար բարակ թղթի կտորներ բաժնելու և անիմաստ ձեւակերպութիւններու մէջ իյնալու (այսինքն գաղտնի քուէարկութիւն), աւելի աղէկ է, որ Այվազեանը ուզողը մատը վեր առնէ (ո՞վ կը համարձակէր մատը վեր չառնել և փաշայի ընտրածին մերժել!!!):

«Ատենադպիրը հայերէնի, թիւրքերէնի և արաբերէնի թարգմանելէն ետքը ատենապետին այս պաղատարութիւնը, ժողովէն կը խնդրէ, որ ոտքի ելլան և մատերնին վեր առնեն, ինչ որ զինուորական համակերպութեամբ կը կատարեն:

«Ահա ինչպէս Այվազեան եպիսկոպոս առաջնորդ ընտրուեց Եգիպտոսի: Աստուած լուսաւորէ հոգին»:

Արդեօք փաշաները և բէգերը նոյն դերը չե՞ն խաղալու նոր առաջնորդական ընտրութեան մէջ: Հաւանական է: Ասում են, որ Կիպրոսի վանքին վանահայր Սարաճեան վարդապետը նրանց կանդիդատն է ներկայանում, որը արդէն Կիպրոսը թողած Նեղոսի հովտում ապրում(?) քէյֆ է քշում: «Արեւմուտքի» խմբագիր տիկին Մառի, որ մի ժամանակ ապրելիս է եղել Կիպրոսում, վկայում է, որ Սարաճեան կատարեալ հետևող է Տէր-Թոդիկի մանկավարժական դրութեան...

Եգիպտոսի աղաներն ու փաշաներն էլ դրանից աւելի յարմար մէկին չեն կարողացել գտնել, շատ հաւանական է, որ նրան ընտրեն և ստիպեն ժողովականներին, որ նրան ընդունեն առաջնորդ Եգիպտոսի նման հարուստ, սակայն բարոյապէս բազմակարօտ մի թեմում, որը տեսել է Իզմիրլեան սրբազանի նման առաջնորդներ:

Զարմանալի է, որ խմբագիրներ էլ կան նրա թեկնածութիւնը պաշտպանող. չը գիտենք նրա ո՞ր թագուն արժանիքների համար: Թերթերից մէկը նրան գովել էր իր սիւնակներում իբրև պերճախօս (?) քարոզիչ. մինչդեռ քարոզելու մէջ նրա բոբիկութիւնը շատ պարզ երևացել է և ամբողջ քարոզի նպատակը եղել է գովաբանել և շողոքորթել փաշաները:

—

Գահիրէի և Աղէքսանդրիայի դպրոցներում ուսուցչական փոփոխութիւններ տեղի ունենալով հանդերձ, նորից նոյն վարժարաններում մնում են կանխաւ մեր մատնանշած վարքով ու բարքով ուսուցչուհիները և մանկավարժական հասկացողութիւնից բոլորովին զուրկ հացկատակ ուսուցիչները:

Աղէքսանդրիայի դպրոցին համար նոր հոգաբարձութիւն է ընտրվել (?), թէև կան նրանց մէջ դպրոցից մի բան հասկացող անձնաւորութիւններ, սակայն այն չենք իմանում, որ հոգաբարձութիւնը ինչ բանի համար է ընտրվում. արդեօք միայն այս կամ այն պաշտօնեային պաշտօն կամ թէ ուսուցիչների ռոճիկները տալու համար: Ո՞վ ուրեմն ձեռք պիտի առնէ դպրոցի բարեկարգութեան և առաջադիմութեան խնդիրը: Ներկայ հոգաբարձութեան օրով ոչ մի ձգտում չենք տեսնում դպրոցը բարձրացնելու և բարեկարգելու: ընդհակառակը դպրոցը մնում է մասաղ սե-

անհասկանալի ուժի զօրութեամբ են ապականվում։ Պատճառը, դրդիչը, շարժիչը միշտ եղել է մեր և ամբողջ աշխարհի աչքի առաջ—այդ ամենակարող նաւթը։ Տարիների ընթացքում մենք արձանագրում էինք այդ հերոսի յաղթական անբարոյականութիւնները։ Մի ժամանակ ներկայ էինք այն զզուելի վակխանալիային, երբ ինտելիգենտ մարդիկ նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւններ էին կազմում, խորշութեամբ գրաւելով բանւոր, արհեստաւոր մարդկանց և նրանց արիւնքրտինքով աշխատած կոպէկները իրանց վայելչութեան համար ծախսելով, սեփական կառքեր, փառաւոր գրասենեակներ և տասնեակ հազարների ռոճիկներ յատկացնելով իրանց։ Մի ժամանակ ինտելիգենտը նաւթի գոյութեամբ էր անուն հանում, կար և մի ժամանակ, երբ համալսարանի կամ այլ բարձրագոյն դպրոցի նստարանը դեռ չը թողած երիտասարդը դողալով, տենդային ոգևորութեամբ էր գնում նաւթային աճուրդներին, ամբողջովին շահի, սպէկուլիացիայի հաշիւներով տոգորված, ինչպէս մի սրբազան և անհուն բարձր իդէալով։ Այժմ էլ խաբեբայ, «ցնոր տնօրինութիւն» փեսացուներն են հրապարակ ընկել։ Եւ մենք դարձեալ գիտենք, որ Բագւում ոչինչ չէ փոխվել, որ տէրն ու հրամանատարը այնտեղ հին ծանօթն է—ամենակարող նաւթը։ Վաղը, միւս օրը նա մի ուրիշ «հանճարեղ սատանայութեամբ» երևան կը գայ և մենք դարձեալ նրան և միայն նրան կը տեսնենք։ Բայց ճանաչել մեծ հերոսին չը պիտի նշանակէ անտարբեր լինել դէպի նրա առաջացրած հրէշաւոր երևոյթները։ Շատ թշուառ մի բան կը լինէր հրապարակական դատաստանը, եթէ նա բաւականանար միայն թշնամին ճանաչելով և այնուհետև ամեն այլանդակութիւն բնական համարէր։ Բնական է ամեն մի հրէշաւոր երևոյթ աշխարհի վրա. բայց նշանակում է դա, թէ մարդը չը պիտի կռուէ այդ երևոյթի դէմ, չը պիտի դատապարտէ նրա հերոսներին։ Մարդը պիտի առաջ գնայ յայտնի գաղափարների աջակցութեամբ։ Այդ գաղափարների պաշտպանութիւնը մամուլի նուիրական պարտականութիւնն է։ Ահա ինչու, մենք չը մոռանալով ամենակարողին, դատապարտում ենք նրանից հերոսական զըզուելի ներշնչումներ վերցնողներից...

ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Թիֆլիսի ժողովարանում թատերական սեզոնն սկսվեց նոյեմբերի 5-ին, երեքշաբթի երեկոյեան։ Սիրողները՝ պ. Միրաղեանի ղեկավարութեամբ, ներկայացրին մեր ծերունի տաղանդաւոր թատերագիր Գ. Սունդուկեանի «Քանդած օջախը»։ Բայց սիրողներից մասնակցում էին տ.տ. Ջմշկեան և Վարդուհի դերասանուհիները։

Ներկայացումը սպասածից աւելի աջող էր։ Վարդուհին՝ (մօր դերում), Ջմշկեանը՝ (կնոջ դերում) և Միրաղեանից (Օսէփի դերում) զատ, պ. Գրիգորեան (Բարսեղ) և պ. Շիրինեան (գիժ Մօսի) սիրողները իրանց դերերը նոյնպէս կատարեցին մեծ խղճմտութեամբ։ Մանաւանդ պ. Գրիգորեանը այնքան լաւ ու այնքան գիտակցօրէն պատկերացրեց Բարսեղի տիպը, որ հազիւ թէ մի դերասան կարող լինէր նրան գերազանցել։

Թատերասրահը համարեա լիքն էր, ու ժողովարանի յաճախորդները՝ չը նայելով որ պիէսն իրանց համար մի վաղեմի ծանօթ էր, շատ ուրախ էին հանդիսատես լինելու պարկեշտ Օսէփի կործանման յուսահատ ու սրտաճմլիկ գալարումներին, և խարդախ ու հրէշաւոր Բարսեղի յաղթական ճիչերին։

Բաղդաւոր են ժողովարանի անդամները, որ իրանց տրամադրութեան տակ ունեն մի այսպէս լաւ կազմակերպված ու եռանդուն սիրողների խումբ։ Երևի բուն ժողովրդական թատրոնը պէտք է դեռ ևս բաւական սպասէ հասնելու համար նրա համեմատաբար նախանձելի բարձրութեան։

Տ. Զ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բագւի և Կրասնովոդսկի միջև երթևեկող պօստային շոգենաւերը պէտք է խոլերային կարանտինում մնան 2—3 օր, որովհետև Բագւում խոլերան շարունակվում է, իսկ Անդրկասպեան երկրում համարեա արդէն բոլորովին դադարել է։

—

Անդրկասպեան երկրում, ինչպէս արդէն ասել ենք, խոլերան համարեա վերջացել է։ Երկու ամսվայ ընթացքում Անդրկասպեան երկրի բոլոր մասերում հիւանդացել են՝ զօրքից 104 հոգի, որոնցից մեռել են 28-ը. բնակիչներից՝ 200 հոգի, որոնցից մեռել են 152-ը։ Միւս բոլոր հիւանդներն ապաքինվում են։

—

Ներկայ աշնանը մտադրութիւն կայ Թիֆլիսում լուսանկարչական ցուցահանդէս կազմել։ Ցուցահանդէսի ժամանակ մտադրութիւն կայ կարդալ մի շարք դասախօսութիւններ լուսանկարչական արհեստի ներկայ վիճակի մասին։ Մշակվում է արդէն ծրագիր այդ ցուցահանդէսի համար։

—

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն հոկտեմբերի 2 ին Բագւում խոլերայով հիւանդացել են միայն 2 հոգի (մի թուրք և մի ռուս)։ Նոյն օրը մեռել է 1 հոգի նախկին հիւանդներից։—Հոկտեմբերի 3 ին հիւանդացել են 9 հոգի (5 ռուս և 4 թուրք)։ Նոյն օրը մեռել են 3 հոգի՝ հին հիւանդներից։

—

«Р. Л.» լրագրի ասելով, պետական բանկի սեպտեմբերի 28 ին հրատարակված հաշւեկշռից կամ բալանսից երևում է, որ բանկը 200 միլիոն րուբլու նոր թղթադրամ է բաց թողել։ Այդպիսով բաց թողնված թղթադրամների ընդհանուր գումարը հասնում է 860 միլիոն րուբլու։

—

Պատերազմի և նրա պատճառով կատարված զանազան մինիստրութիւնների բիւջէտներում մտցրած կրճատումների պատճառով՝ մի քանի մինիստրութիւնների գործունէութիւնը բաւական թուլացել է։ Ամենից շատ տուժել է արդարադատութեան մինիստրութիւնը։ Այդ մինիստրութեան մէջ վերջերս անհրաժեշտ է ճանաչված հերթական դարձնել մի շարք այնպիսի հարցեր, որոնք պետական գանձարանից առանձին ծախք չեն պահանջում և որոնց մէջ լայն մասնակցութիւն են ունենալու քաղաքային ինքնավարութիւնները, զեմստվօները, առևտրական և այլ ընկերութիւնները, մասնաւոր անհատները, և այլն։ Օրինակ՝ պատրաստութիւն են տեսնում վերաքննութեան ենթարկելու Նիժնի Նովգորոդի տօնավաճառի կանոնները, որ հրատարակված լինելով 70 ական թւականներին, այլ ևս չեն համապատասխանում տօնավաճառի և առևտրի ներկայ պայմաններին։ Ուշադրութիւն պէտք է դարձվի և մեծ ու փոքր կենտրոնական վայրերի փողոցային առևտրի վրա։ Մտադրութիւն կայ զբաղվելու առևտրական ձեռնարկութիւններում աշխատող բանւորների աշխատանքը կանոնաւորելու գործով. Մշակվում է մի ծրագիր այն գրասենեակների համար, որոնք պէտք է հաղորդեն տեղեկութիւններ այս կամ այն անձի վարկի, վճարելու կարողութեան մասին։ Որովհետև առևտրական տեսակէտից այդ գրասենեակները շատ մեծ և պատասխանատու գործ են կատարելու, դրա համար նրանց բացանողներից մտադրութիւն կայ առնել 30,000 ր. գրաւական և նրանց վրա պետական խիստ հսկողութիւն հաստատել։ (С.-Пет. Вѣд.)

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, սեպտեմբերի 26-ին տեղիս սիրողները, ձեռներեցութեամբ այստեղի հայոց ծխական դպրոցի ուսուցիչ պ. Յ. Գրիգորեանի, ներկայացրին յօգուտ ծխական դպրոցի 1) «Գիշերվայ սաբրը խեր է» վօդևիլ 1 գործ. Սունդուկեանցի, 2) «Բանաստեղծը» կոմեդիա 1 գործ. Փանակեսի և 3) «Խէչօի թուղը» վօդևիլ 1 գործ. Տէր-Գրիգորեանի։ Ներկայացումն անցաւ շատ աջող և ժողովուրդը գոհ սրտով հեռացաւ։ Ընդհանուր մուտքն եղաւ 70 ր. 10 կ., որից ծախսն էր 40 ր., զուտ արդիւնք մնաց 30 ր. 10 կոպէկ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ում հրամանով կատարվեց Կուրոպատկինի արշաւումը։ «Berl. Tageb.» թերթի Պետերբուրգի թղթակիցը հեռագրում է հետևեալը. «Պետերբուրգում խօսում են, որ արշաւումը կատարվեց Պետերբուրգից եկած հրամանով։ Փոխարքայ Ալեքսէեվը և նրա շտաբի պետ գեներալ Ժիլինսկին գտնվում են բանակում։» Այդ առիթով լրագիրը կասկած է յայտնում արշաւման նպատակայարմարութեան մասին ներկայ րօպէում։ Հակառակորդների ուժերը, նրա ասելով, հաւասար են, որովհետև ճապօնացիները կորցրել են, անկասկած, բերդում կղզիներում մնացած երկու դիվիզիաները, ինչպէս և Յօրմօզի դիվիզիան և նրանցով լրացնել իրանց պակասորդը։ Այդպիսի հանգամանքների մէջ միթէ կարելի է յոյս դնել սոսկ աջողութեան վրա, արշաւելով հաւասար ուժերով այնպիսի բանակի վրա, ինչպիսին ճապօնականն է, որ ցոյց է տուել արշաւանքի ժամանակ բարձր յատկութիւններ և որը, ի հարկէ, պաշտպանողութեան ժամանակ ևս այդ բարձրութեան վրա կը կարողանայ կանգնել։ Բացի դրանից, պէտք է ի նկատի ունենալ, որ ճապօնական բանակը, մինչև այսօր միշտ առաջ խաղացած լինելով, բարձր ոգի է ստացել։

Գերմանական մի այլ լրագիր, «Local Anzeiger» ին թղթակցում է, որ գեներալ Կուրոպատկինի արշաւումը առաջ եկաւ նրանից, որ նա համոզված էր հակառակորդի վրա ունեցած գերակշռութեան մասին։ Ռուսաց շտաբում հակված են իբր թէ հաշուել ճապօնա-

---

բունդի համար նոյն պատնգամոցը, ինչպէս պ. Ալօ մատնանիշ էր արել «Մուրճի» եօթներորդ համարում։

Տեղական թերթերը հետևեալ կերպով են ծանուցանում այս նոր հոգաբարձութեան ընտրութիւնը։

«Նորընտիր հոգաբարձութիւն Պօղ. երկ. վարժարանի։—Ալէքսանդրիոյ Պօղ. երկսեռ վարժարանի հոգաբարձութիւնը կազմուեց հետեւեալ անձերէ. և այլն»։

Հետաքրքիր է իմանալ, թէ ինչպէս հոգաբարձութիւնը ընտրում են Եգիպտոսում։ Հարկաւոր չէ շատ հեռուները երթալ, բաւական է վերյիշել առաջնորդական ընտրութիւնը. ճիշդ յար և նման և մի քիչ աւելի ստորացուցիչ հանգամանքներով հոգաբարձուներ են ընտրվում, կամ աւելի ճիշդ է ասել, նշանակվում են։

Փաշան կանչում է իր տունը, իր փեսին և երկու մօտ բարեկամներին և ասում է—սիզի մէքթէպէ հոգաբարձու եափտըմ—ձեզի դըպրոցին հոգաբարձու նշանակեցի։ Ասաց և եղև...

Կարծէք թէ Ալէքսանդրիայում ժողովուրդ ասված բանը գոյութիւն չունի, կարծէք թէ դպրոցը փաշայի անձնական սեփականութիւնն է և տարիների ընթացքում իր անձնական բարեհաճոյքի համեմատ գործում է։ Եկեղեցին, աղքատախնամը, ազգային բոլոր կալուածները փաշայի սեփականութիւնն են դարձել, իր ուզած ձևով մատակարարում, տնօրինում, պաշտօնեաներ կարգում, առնում, ծախում, վերջապէս ամեն բան անում է, ինչպէս պիտի անէր իր սեփական տան և կալուածների մէջ, ով է հաշիւ պահանջում, ով է բողոքում։

Սակայն այս բոլոր ապօրինաւորութիւնների ճշմարիտ պատասխանատուն ով է գիտէք. Պոլսի ազգային իշխանութիւնը, որովհետև այդ փաշային խնամակալ է կարգած Ալէքսանդրիայի հայ ժողովրդի վրա, կարծես, թէ ժողովուրդը որբ է և երեխայ... մինչդեռ իրանք և իրանց նմաններն են պեխերաւոր երեխաներ, ըստ Լէօի արտայայտութեան։

—

Նախորդ թուղթիկներիս մէջ յիշել էի, թէ հայ հարուստը իր փողը տալիս է այն ժամանակ, երբ որ իր փառասիրութիւնը յագեցնելու է հրապարակային շողոքորթութիւններով և յիշատակութիւններով և իբրև փաստ յիշել էինք մէկը, որ Աթէնքում նորակառոյց յունական եկեղեցուն նուիրել էր մի կարևոր գումար. այդ նոյն անձը Թիւրքահայ բանտարկեալներին ի նպաստ կազմակերպված 5 րուբլու վիճակահանութեան 10 տոմսակներ վերադարձրել է կազմակերպող տիկիններին, կողմնակի կերպով զգացնելով, որ նամակի վրա վսեմաշուք չեն գրել և իր բէգ տիտղոսը չեն յիշել... միայն այդ պատճառով մերժում է ստանալ տոմսակները։ Ծիծաղելի չէք գտնում։ Եւ դեռ աւելին կայ։ Տիկինները զգալով այդ բէգի տկար կողմը, նորից մի նամակ են գրում և այս անգամ 20 տոմսակ են ուղարկում, չը մոռանալով սակայն վսեմաշուք բէգ աղաական տիտղոսը։ Ի՞նչ էք կարծում, այս անգամ ընդունում է տոմսակները. սակայն երկու ամիս շարունակ տոմսակների արժէքը՝ 10 րուբլին չէ վճարում, հակառակ մի քանի անգամ յատկապէս մարդիկ նրա մօտ գնալով դրամը պահանջելուն։

Վիճակահանութիւնը տեղի է ունենում, նորից մարդ են ուղարկում գանձելու այդ չնչին գումարը, նորից չէ վճարում յունաց եկեղեցու այդ ինքնաբեր նուիրատուն։ Եւ մի օր էլ յանկարծամահ է լինում։ Գալիս են հեռու վայրերից նրա մօտ ազգականները և վայելում են նրա թողած մի քանի հազար ոսկիները։ Տիկինները պաշտօնական միջոցով դիմում են ժառանգներին և դրամը պահանջում։ Ժառանգները առանց կարծելու տոմսակներն յետ են դարձնում...

Հանգուցեալը անշուշտ շատ շուտ կը վճարէր այդ 10 րուբլի չնչին գումարը, եթէ կարելի լինէր լրագիրներում և տիկինների տպագրված տեղեկագիրներում իր անունը յիշատակել, և որովհետև վախենում էր իր անունը հրատարակելուց և հետևաբար իր փառասիրութիւնը յագեցում չէր գտնելու, և դրա համար էլ դանդաղում էր վճարելու։

Մի շատ թարմ օրինակ ևս։

Ցուլան գիւղի կոտորածից ազատված թշուառների օգտին մի քանի ամիս առաջ հանգանակութեան ձեռնարկվեց. գրեթէ բոլոր հարուստները անտարբեր գտնվեցին և չը մասնակցեցին հանգանակութեան, միայն ժողովրդի կոպէկներով 700 րուբլու չափ մի գումար գոյացաւ։ Գիտէք ինչու համար չը մասնակցեցին փաշաները և բէգերը։ Որովհետև չէին ուզում իրանց անունները հրատարակված տեսնել, բարեկամ թիւրք կառավարութեան առաջ կասկածելի չերևալու համար... Եւ որովհետև իրանց փառասիրութիւնը յագեցում չէր գտնելու, հետևաբար հանգանակութեան չը մասնակցեցին։

Մի աւելի բնորոշ փաստ ևս։

Վերջին Սասունի և Մուշի կոտորածներից ազատված թշուառների օգտին մի հանգանակութիւն կատարել հրամայված էր Պոլսի պատրիարքի կողմից փաշային ուղղված յատուկ կոնդակով։ Եւ որովհետև հանգանակութեան հրաւէրը պատրիարքն էր, ուրեմն պաշտօնական հանգամանք ունենալով, փաշաները և բէգերը վախ չունէին թիւրք կառավարութեան կասկածելի երևալ ու մեծ թափով ձեռնարկեցին հանգանակութեան. կարճ միջոցում գոյացաւ 4000 րուբլի և յոյս կայ, որ գումարը 10 հազարի հասնի։ Եւ այս անգամ ինչո՞ւ համար են տալիս և այն էլ առատօրէն, որովհետև լրագիրները պիտի յիշատակեն իրանց անունները, իրանց փառասիրական ձգտումները գոհացում պիտի ստանան։

Այս փառասիրական ձգտումների մէջ այնքան առաջ են գնացել, որ նոյն իսկ պաշտօնական մարմիններ այդ ձևը նուիրագործել են և այդ կերպով հասարակութեան ունայնամտութեան դասեր են տալիս։ Նոյն այդ հանգանակութեան առթիւ կազմված յանձնախումբը հետևեալ ծիծաղելի որոշումը հրատարակել տուած է տեղական մի թերթի մէջ։ «Դ.—Մինչև մէկ ոսկոյ (10 րուբլի) նպաստներու համար անուանական յիշատակութիւն ֆրանսերէն «Ռէֆորմ» թերթին միջոցաւ, մէկ ոսկիէն պակասներուն համար նուիրատուութիւններու համագումարը միայն (առանց նուիրատուի անունը) յիշատակելով նոյն թերթին մէջ. իսկ Ազգ. Բեմի միջոցաւ մինչև 5 ղրուշի (կէս րուբլի) նպաստներուն համար նախորդներուն նման անուանական յիշատակութիւն»։

Տեսնում էք, մինչև 10 րուբլի վճարողի անունը պէտք է հրատարակեն տեղական ֆրանսերէն «Լա Ռէֆօրմ» թերթի մէջ, իսկ նրանից պակաս վճարող նուիրատուները պէտք է զըրկուին այդ պատուից (?), ինչ ենք ասում, այդ փառասիրութիւնից։ Սակայն այդ մանկամացուներն էլ բոլորովին չեն զրկվում իրանց փառասիրական տենչանքների յագեցումից, նրանց անուններն էլ մի հայ թերթի մէջ է հրատարակվելու. այդքանն էլ քիչ պատիւ չէ... իր արժանապատւութիւնը խնայողի համար (?)։

Այս բարեգործութի՞ւն է, թէ փառասիրութիւն։

—

Ինչպէս նախորդ թուղթիկներումս ասել էի, մի մտրակող թերթ է հարկաւոր, որ անխնայ հարուածէ թէ այդ փողոցային և շողոքորթ թերթերին և թէ ինքնակոչ առաջնորդողներին. այդ մաքրագործումը այնքան աւելի օգտակար պիտի լինի, որքան աւելի շուտ սկսուի ժողովրդի իրաւունքներն իսկապէս պաշտպան կանգնող մի թերթ։ Եւ արդէն մի քանի լուրջ երիտասարդներ այդ մասին խորհել են և մտադիր են շուտով ձեռնարկել մի շաբաթաթերթի հրատարակութեան։

Այս առթիւ աւելորդ չեմ համարում յայտնել, որ «Մշակում» հրատարակված այն լուրը՝ թէ Ալէքսանդրիայում հրատարակուելիք «Շիրակ» ամսաթերթին աշխատակցելու եմ, բոլորովին անհիմն է, իմ հաւանութիւնը երբեք չէ առնուած։

Դոկտ. Կ. Փաշայեան

ցիների ուժերը ընդամենը 150,000 և 600 թընդանօթ: Լրագրի կարծիքով, Կուրոպատկինը այժմ ունի 9 կորպուս, 5½ հեծելազօրային դիվիզիա և 1000-ից աւելի թնդանօթ: Ինչպէս հեռագրում են «N. F. P.» թերթին, ամերիկական մամուլը տարակուսանք յայտնեց Կուրոպատկինի արշաւման լուրը ստանալիս: Այդպիսի մի «առաջնակարգ» ռազմագէտ, ինչպէս անուանում են նրան զինուորական մասնագէտները, չէր կարող գնալ այդպիսի վտանգաւոր ձեռնարկութեան: Ինչ պատահեց այս մի ամսվայ մէջ, որ իրաւունք տար մտածել, թէ ռուսաց ուժերը գերազանցում են ճապօնական ուժերին այնքան չափով, որ կարելի լինի նախայարձակ լինել: Ամերիկական զինուորականները ենթադրում են, որ արշաւումն առաջ եկաւ քաղաքական նկատումներով: (Н. Д.)

Միջնորդութիւնների ձայնի մասին: «Journ. de St. Petersb.» թերթի մէջ տպված է հետևեալը. «Զանազան երկիրներում մի տեսակ ոգևորութեամբ քննվում է միջամտութեան հարցը յօգուտ խաղաղութեան, որի նախաձեռնութիւնը կարող էր իր վրա առնել մի երրորդ պետութիւն, դիմելով պատերազմող կողմերին: Ներկայումս այդ հարցը գրեթէ անհետացել է լրագիրների սիւնակներից: Ամեն տեղ զգացին, որ միջամտութեան համար ուղղված ջանքերը ապարդիւն կանցնեն: Միջամտութեան կուսակիցները եռանդուն կերպով աշխատում են դիմակաւորել իրանց հայեցողութիւնների իսկական նշանակութիւնը վեհ, հմայիչ խօսքերով, բայց ճշմարտութիւնը կայանում է նրա մէջ, որ կառավարութիւնները և հասարակական կարծիքը Եւրօպայի զանազան պետութիւնների մէջ բոլորովին հասկացել են, թէ ներկայ հանգամանքների մէջ, նոյն իսկ միջամտութեան միտքը աւելի քան անժամանակ կը լինի: Ոչ մի զարմանալու բան չը կայ այն բանի մէջ, որ ռուսաց կառավարութիւնը կատարեալ անտարբերութեամբ վերաբերվեց մամուլի ագիտացիային յօգուտ միջամտութեան: Մեր արտաքին գործերի մինիստրութեան լռութիւնը շատ բնական է: Նա արդէն մի քանի անգամ յայտարարել է, որ ոչ մի օտար միջամտութիւն չի թոյլատրվի: Այն խօսքերը, որոնցով արտայայտվեց այդ ցանկութիւնը, շատ պարզ և մեկին էին: Աւելորդ է ուրեմն ամեն մի առիթի համար կրկնել այդ յայտարարութիւնները:»

Մի ռուսի կարծիք ճապօնացիների մասին: «Journal» լրագրի թղթակիցը այցելել է ռուս վիրաւոր օֆիցերներին, որոնք բժշկվում են վիլլայում Կաննի մօտ: Այդ վիլլայում գըտնվում է արտիլերիական գնդապետ Գուսէվը, որ մասնակցել է Եալուի կռւին, և ապրիլի 2-ին վիրաւորվել է ռումբի կտորներից, խլացել ու կուրացել: Բժշկութիւնից յետոյ լսողութիւնը և տեսողութիւնը վերադարձան: Գնդապետը ճապօնացիների մասին խօսում է հետևեալ կերպով. «Ով նրանց չէ տեսել, չէ կարող հասկացողութիւն կազմել նրանց քաջութեան մասին. մենք, նրանց հակառակորդները, առաջինը հիացած ենք: Ոչ մի բան նրանց չէ կանգնեցնում. նրանք թռչում են դէպի մահը, ինչպէս սատանաներ, արհամարհելով նրան: Եալուի մօտ տեսայ մի ամբողջ գունդ, որ ջարդում, փշրում, ոչնչացնում էր մեր թնդանօթները, որոնք հրաձգում էին 300 մէտր տեղ հեռաւորութիւնից, բայց նրանք շարունակում էին այնու ամենայնիւ առաջ գնալ և այդ թզուկ զինուորիկները թափվում էին իրանց ընկերների դիակների կոյտի վրա, որպէս զի մահ ստանան մեր հետևակ զինուորների սուիններից: Մեր զինուորները ազատում էին սուինները, դէն շպրտելով մարմինները գլխի վրայով: Առհասարակ մեր զինուորները կարողանում են մրցել նրանց հետ, եթէ ուժերը հաւասար են: (Рус. Вѣд.)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Նիշաբուր, սեպտեմբերի 7-ին

Ամառվայ սկզբից խոլերա հիւանդութիւնը սկսվեց տարածվել Պարսկաստանի ամեն կողմերը և այդպէս կամաց-կամաց մուտք գործեց այդ անկոչ հիւրը Նիշաբուր քաղաքն էլ, որը գտնվում է Մեշէդից 18 փարսախ (125 վերստ) հեռաւորութեան վրա: Շնորհիւ Մեշէդ գնացող ուխտաւորների խոլերան սկսվեց տարածվել շատ կարճ միջոցում ամբողջ նահանգում:

Մեզանում առաջին դէպքերը եղան յուլիսի 8—9-ին տաւարների մէջ, քաղաքից դուրս 1 վերստ հեռաւորութեան վրա, յուլիսի 12-ին տեղացիներից խոլերայով մեռան մի քանի հոգի. կարճ միջոցում այդ համաճարակը արագութեամբ բռնեց ամբողջ քաղաքը և այդպէս կամաց կամաց սկսվեց տարածվել քաղաքից դուրս 15—20 վերստ հեռաւորութեամբ գտնվող գիւղօրայքում. քաղաքը մի քանի օրվայ ընթացքում դատարկվեց բոլորովին. մնացողները աղքատ և ռամիկ ժողովուրդն էին, որոնք թէ գիշեր և թէ ցերեկ խմբված մեչիդներում աղերսում էին կամ զուռում-գոչիւնով կուրծքներն էին ծեծում:

Հայ վաճառականները յուլիսի 5-ին քաղաքից հեռացել և ամարանոց էին ապաստանել քաղաքից դուրս 15 վերստ հեռաւորութեան վրա. ամսիս 1-ից վերադարձան քաղաք շնորհիւ վաղօրօք ձեռք առնված միջոցների. հայերի մէջ մահվան դէպքեր չը կային:

Խոլերան սկսվեց հանդարտվել օգոստոսի 20-ին. 25-ից յետոյ մահվան դէպքեր չեն պատահել: Զոհերի թիւը քաղաքում 1500 ի է հասնում, (ոմանց ասելով 2500). այն էլ փոքր թիւ չէ մի քաղաքի համար, որն ունի 14,000 բնակիչ:

Հաստատ աղբիւրներից տեղեկանալով, խոլերան Մեշէդում, Ղուչանում և թէ Սաբզիվարում, գրեթէ բոլորովին դադարել է, նոր մահվան դէպքեր չը կան:

Վաճառականական դասակարգի և թէ հայ առևտրականների համար ամեն կողմից դառն տարի է. ցանկալի չէ այսպիսի վատ տարիներ տեսնել:

Ո. Յարութիւնեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիա: Մորավիայի մայրաքաղաք Բրիւննում տեղի են ունեցել փողոցային մեծ անկարգութիւններ: Ցոյցերի ղեկավարներն էին չէխ սոցիալ-դեմոկրատ-նացիոնալիստները: Նշանակված էր ընդհանուր ժողով ընդհանուր ձայնատւութեան և Բրիւնն քաղաքում չէխերի իրաւունքների մասին: Ժողովատեղի շուրջը հաւաքվել էր ահագին ամբոխ: Ժողովը վերջանալուց յետոյ ամբոխը դիմեց դէպի սէյմի շէնքը և փոխարքայի տունը: Ոստիկանութիւնը փորձեց յետ պահել, բայց քարերի կարկուտի տակ ստիպվեց յետ նահանջել: Հրաւիրված ձիաւոր զօրքերն ամբոխը ցրեցին, բայց ոչ միանգամից: Կատաղի ընդհարումներ տեղի ունեցան. երկու կողմից էլ վիրաւորներ կան: Գերմանական շատ հիմնարկութիւնների լուսամուտների ապակիները փշրված են: Երեկոյեան ուշ անձրև սկսվեց, որ նպաստեց ամբոխի ցրվելուն և անկարգութեան վերջանալուն:

—Հազիւ Պրագայում բացվեց չէխական սէյմի նիստերը, որի մէջ ձայների բազմութիւնը չէխերի կողմն է, ահա գերման փոքրամասնութիւնն սկսեց խանգարել իր ուղղութիւնը կամ օբստրուկցիան: Արդէն յայտարարված է, որ նիստերը ընդհատվում են 3 օրով:

—Պարիզում ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի առողջութիւնը շատ վատ վիճակի է. կայսրի յիշողութիւնը խանգարված է:

Անգլիա: Բալֆուրի առաջարկած ծրագիրը մաքսերի րէֆօրմի մասին մի ընդհանուր կօնֆերէնցիա հրաւիրել պետութեան բոլոր մասերից՝ այնքան էլ հաւանութիւն չէ գտնում: Նրան դէմ է մանաւանդ դիմադիր կուսակցութիւնը, որի լէդէրը կամ պետը՝ Ասկիտը վերջին օրերս Լէզգիրանկում մի ճառ խօսեց, որի մէջ մանրամասն քննութեան ենթարկեց Բալֆուրի առաջարկը և Չէմբէրլէնի ծրագիրը:—Ֆինանսների քարտուղար և մինիստրութեան անդամ Վիկտոր Կավէնդիշն էլ մի ճառ է խօսել և յայտնել այն կարծիքը, որ Անգլիայում դժուար թէ շատ համակրողներ գտնվեն պրօտէկցիօնիզմին:

Շվեդիա: Բերլինի լրագիրներին Ստոկհոլմից հաղորդում են, որ շվէդական ծովային մինիստրութիւնը մտադիր է պահանջել պարլամէնտից 15 միլիօն կրօն արտակարգ դրամ՝ շարունակելու սկսված պատերազմական նաւերի շինութիւնը և նորերը շինել տալու համար: Այդ նաւերի թւում են 1 զրահակիր, 1 զրահապատ կրէյսէր, 2 հականականաւ և 9 ականանաւ: Ծրագրվում է նաև հնացած նաւերի վերաշինութիւնը, ափային ամրութիւնների ամրացումը, մեծ քանակութեամբ տորպէդներ և ափերի պաշտպանութեան համար թնդանօթներ գնել: Մի խօսքով՝ ծրագիր կայ կանոնաւորապէս զինվելու:

Թիւրքիա: «Fr Zeit.» լրագրի թղթակիցն աշխատում է բացատրել այն անկարգութիւնների պատճառը, որ կատարում են թիւրքական զօրքերը Մակեդօնիայում: Նրա կարծիքով, գործը գլխաւորապէս բացատրվում է նրանով, որ զօրքերը ռոճիկ չեն ստանում, քաղցած են մնում և ստիպված են լինում կողոպուտով մնունդ ճարել: Այդ ապացուցանում են զօրքերի մէջ յաճախ ծագող գործադուլները: Վերջին ժամանակներս բերդապահներ ունեցող քաղաքներում 12 այդպիսի դէպքեր են պատահել, որոնցից միայն 2-ը տեղի են ունեցել Փոքր-Ասիայում, մնացածները՝ Մակեդօնիայում: Ծայրայեղութեան հասցրած օֆիցերներն ու զինուորները լցվել են հեռագրատուն, երկաթուղու կայարանը, պաշարի ամբարը, շրջապատել են վալիի պալատը և պաշարումը չեն վերջացրել, մինչև որ Կ. Պօլսից նրանց դրամ չեն ուղարկել: Մակեդօնիայում զօրքերն աւելի են զրգռված, որովհետև նրանց աչքի առաջ բոլոր ժանդարմական օտար օֆիցերները կանոնաւորապէս ամսի 1-ին ստանում են իրանց ռոճիկները: Այդ ռոճիկի կանոնաւոր վճարումն ապահովացրած է բանկ-օտտոմանի և Բ. Դրան մէջ կայացած մի յատուկ վճռով: Զօրքերը պահանջում են, որ իրանց ռոճիկի վճարումն էլ այդ ձևով ապահովվի կամ բանկ-օտտոմանի կամ հանրային պարտքի վարչութեան միջոցով: Թղթակիցն աւելացնում է, թէ Բ. Դուռն ստիպված է ձեռնարկել մի այդպիսի միջոցի, եթէ ոչ այդ շարժումը զօրքերի մէջ գնալով սպառնական կերպարանք է ընդունում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 հոկտեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ: 4 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Օկուի գլխաւոր բանակից հոկտեմբերի 2-ից հաղորդում են, որ ռուսները յետ նահանջեցին գիշերը դէպի արևելք երկաթուղիական գծի երկարութեամբ, բացի ծայրի աջ թևից: Ճապօնացիները առաջ շարժվեցին, բայց նրանց չաջողվեց յետ մղել ռուսներին: Նրանց փորձեցին պատռելով անցնել երկաթուղիական գծի երկարութեամբ ռուսների յետ նահանջելը կտրելու նպատակով: Կէս գիշերին ռուսները յարձակում գործեցին ճապօնացիների վրա, բայց չորս օր տևող յուսահատական կռւից յետոյ յետ մղվեցին: Երկու բանակներն էլ գիշերն անցկացրին մերձաւոր տարածութեան վրա: Լուսաբացին ռուսները նորից յարձակում գործեցին, բայց յետ մղվեցին: Առաւօտեան ճապօնացիներին աջողվեց դանդաղութեամբ առաջ շարժվել: Ռուսները յետ նահանջեցին և ամենայամառ դիմադրութիւն ցոյց տուին Լամուտուս գիւղի մօտ, երկաթուղուց դէպի արևելք, 14 մղոն դէպի հարաւ Մուկդէնից: Ճապօնացիները գիշերը գրաւեցին այն գիւղը, որ գտնվում էր Լամուտուի ձախ կողմը, իսկ առաւօտեան մէկ ուրիշ գիւղ ձախ կողմը: Բոլոր երեք գիւղերը զետեղված են մի խոր և լայն գետի ափի վրա: Այդ գծի վրա 48 ժամվայ ընթացքում տեղի ունեցած արտիլերիական կատաղի կռիւը ամենախիստն էր ամբողջ պատերազմի ընթացքում:

ԽԱՐԲԻՆ, 5 հոկտեմբերի: Գիշերային կռւի մէջ մենք խլեցինք 11 թնդանօթ և 1 գնդաձիգ ու բռնեցինք գերիներ: Ամբողջ օրվայ ընթացքում հոկտեմբերի 3-ին շարունակվում էր կռիւը երկաթուղիական ճանապարհի շրջանում: Մի քանի կէտերում մեր զօրքերը մի քանի մասնաւոր աջողութիւններ ունեցան: Գործերի ընդհանուր դրութիւնը պատերազմական բեմի վրա քիչ է փոխված: Ունեցած տեղեկութիւնների համեմատ, հոկտեմբերի լոյս երեքի գիշերը ճապօնացիները յարձակում գործեցին մեր այն երկու գնդի վրա, որոնք գտնվում էին 8 վերստ դէպի արևելք Շախէ կայարանից և ստիպեցին նրանց յետ նահանջել: Առաւօտեան եկան մեր օժանդակ զօրքերը և ամենայարմար ձեռնամարտից յետոյ ճապօնացիները յետ մղվեցին, որի ժամանակ մեր զօրքերը հալածեցին ճապօնացիներին:

ՏՕԿԻՕ, 5 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Կիրակի ռուսները շրջապատեցին գեներալ Եամադի զօրասիւնը և խլեցին 14 թնդանօթ: Ռուսները կենտրոնանում են Օկուի և Նօզդուի զօրքերի ճակատի դէմ: Սպասվում է նոր մեծ ճակատամարտ: Ռուսները կատաղի յարձակում գործեցին Օկուի դիրքի վրա և գրոհ տուին անցեալ գիշեր Նօզդուի և Օկուի վրա, բայց նրանք ամեն տեղ յետ մղվեցին:

6 հոկտեմբերի

ՑԱԿԿԵԼԲԵՐԳ, 5 հոկտ.: Ռուսական էսկադրայի նաւերից 3 զրահաւոր, 2 ականանաւ և մի փոխադրական շոգենաւ խարիսխը հանեցին և դիմեցին դէպի հիւսիս:

ՄՕՍԿՎԱ: Կրեմլի պահեստի աշխատակիցները հաստատում են իրանց միջոցներով 11 մահճակալ վիրաւորների համար: Թեմական կոմիտէտը մտցրեց Կրեմլի պահեստը 5000 րուբլի:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ: Հիւսիսային կողմում տեղաւորված մասերը հաւաքվեցին եղբայրական գերեզմանատանը և այդտեղ, Սեվաստօպօլի քաջ պաշտպանների հանգստեան տեղում, աղօթեցին՝ տաքելու յաւիտեան յաղթութիւն ռուսաց զէնքի թշնամիների վրա:

Կ. ՊՕԼԻՍ: («Վօլֆ»): Տիեզերական պատրիարքարանի սինօդը դիմեց ռուսաց դեսպանին գանգատով ընդդէմ ռուսաց օֆիցերների Սալօնիկի վիլայէթում, մեղադրելով նրանց փաստերի առաջադրութեամբ, յոյն տարրի սիստեմատիկ հալածանքի մէջ և բուլղարական պրօպագանդայի յայտնի պաշտպանութեան մէջ, ինչպէս և այն չետաներին, որոնք ծառայում են վերջինի նպատակներին:

ԲԵՐԼԻՆ: Կայացաւ կայսր Ֆրիդրիխի ազգային յուշարձանի բացումը: Կատարված է կայսր Ֆրիդրիխի մուզէի օրհնութիւնը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 հոկտեմբերի: Մայրաքաղաքը տօնեց Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի առաջին անուանակոչութիւնը: Մայրաքաղաքի բոլոր եկեղեցիներում կատարվեցին հանդիսաւոր ժամասացութիւններ: Առանձին հանդիսաւորութեամբ կատարվեց ժամասացութիւնը Կազանի տաճարում: Տաճարը լի էր աղօթողներով: Ժամասացութեան եկան Մեծ Իշխաններ Կիրիլլ Վլադիմիրօվիչ, Անդրէյ Վլադիմիրօվիչ, Ալեքսէյ Ալեքսանդրօվիչ և Սերգէյ Միխայլօվիչ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մանջուրական առաջին բանակի հրամանատարի ամենահպատակօրէն հեռագիրը 1904 թ. հոկտ. 5-ին. «Հոկտ. 5-ի գիշերը ճապօնացիները փորձեցին յարձակումն գործել Պուտիլօվեան բլրի վրա եղած զօրախմբի առաջաւոր մասերի վրա, բայց յետ մղվեցին: Ուրիշ զեկուցումներ ռազմական ընդհարումների մասին չեն ստացված: Մինչև առաւօտեան ժամը 10-ը բոլոր դիրքերի վրա հանգստութիւն է: Ամբողջ գիշերը անձրև եկաւ: Ճանապարհները սաստիկ վատացել են: Վերոյիշեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեանը»:

ՄՈՒԿԴԵՆ, 4 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Վերջին օրերը ճապօնացիները կրկնողական յարձակումներ գործեցին կենտրոնի և ռուսաց աջ թևի վրա: Ըստ երևոյթին, ճապօնացիները երկիւղ են կրում, որ իրանց յետնագոյն արշաւման մէջ ռուսաց պահեստները կը սատականան: Այսօր ռուսները գրաւում են գիծ և դիրքեր դաշտի վրա Շախէի երկարութեամբ երկաթուղու գծից մինչև Տազանա, ուր ըսկսվում են սարերը: Կռւի յամառութիւնը այդ գծի վրա կախված է լինելու այն տեղաւորութիւնից, որ կը գրաւէ ճապօնական արևելեան բանակը, որի մասին սակաւ տեղեկութիւններ կան:

ԼՕՆԴՕՆ, 5 հոկտ.: (Րէյտէր): Ճապօնական դեսպանութիւնը հրատարակել է հեռագիր Տօկիօից, հոկտ. 5-ից, որ Եամադօյի գլխաւորութեամբ զօրասիւնը, որը կանչվել էր ռուսների վրա յարձակվող ձախ բանակի զօրախմբին աջակցելու, վերադառնալիս, յանկարծ պաշարվեց ռուսական զօրախմբով: Յամառ կռւից յետոյ զօրասիւնին աջողվեց ընդհատել գիծը և վերադառնալ իր առաջվայ դիրքին: Ճապօնական արտիլերիան, կորցնելով մարդկանց և ձիերի մեծ մասը, ստիպված էր թողնել ռուսների ձեռքում 6 դաշտային և 5 լեռնային թնդանօթներ: Ռուսաց ուժերը աջակցութիւն ստացան: Ճապօնացիների կորուստները հոկտ. 3-ին հաւասար են 1000 մարդի:—«Րէյտէրի» թղթակիցը ռուսաց գլխաւոր բանակատեղի մօտ հաղորդում է հոկտեմբերի 5-ին, որ հոկտեմբերի 4-ին կռիւը սահմանափակվեց արտիլերիական մենամարտութեամբ կենտրոնում: Ճապօնացիները աշխատում են յետ մղել ռուսներին Մուկդէնի կողմը: Կռիւը քաղաքի մօտ անխուսափելի է գրեթէ: Գեներալ Կուրոպատկինը գտնվում է զօրքերի մօտ: Անընդհատ կռիւների 9 օրվայ ընթացքում ռուսաց կորուստները 2000 մարդից պակաս չեն օրեկան: Հիւանդանոցները հազիւ տեղաւորում են վիրաւորներին, այնու ամենայնիւ նրանք լաւ են աշխատում: Չինացիները թողեցին հարևան գիւղերը: Ռուսները օգտվում են բնակարաններից, գործածելով իբրև վառելիք: Մուկդէնից դէպի հարաւ տեղը տխուր տեսք է ներկայացնում: Երկիրը անկարող կը լինի կերակրել մեծ բանակ, որովհետև սերմանվածները ոչնչացրված են: Հոկտեմբերի 5-ին, երեկոյեան: Ռուսները պահում են մի օր առաջ գրաւած տեղը Շախէի վրա: Ճապօնացիներից առնվեցին մի քանի գնդակահարներ:

ՏՕԿԻՕ, 5 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Հրատարակված է զեկուցումն, որ ռուսաց հետևակի զօրախումբը յարձակվեց առաւօտեան հոկտեմբերի 3-ին ճապօնական աջ բանակի մի մասի վրա, որ գրաւած ունէր Շանշիխաթիձէն, բայց յետ մղվեց: Ռուսները Վայտաուօշանի մօտ գրաւում են նախկին դիրքերը: Ճապօնական աջ բանակի տեղաւորութեան մէջ փոփոխութիւններ չը կան, ինչպէս և կենտրոնական բանակի ճակատի առաջ: Ռուսները ճապօնական ձախ բանակի հանդէպ գրաւում

են երկկվայ զօրքերը։ Ռուսաց ոյժերը Խունխօի առաջ և մանաւանդ մեր կենտրոնի առաջ սաստիկ մեծացրված են, ակնյայտ է, որ զօրքերի թիւը առհասարակ մեծացրված է։

ԼՕՆԴՕՆ, 5 հոկտ. (Րէյտեր)։ Տիբէտցիների յայտարարութեան մասին, թէ չեն կարող վճարել անգլօ-տիբէտական դաշնագրով որոշված տուգանքը, րուպիների լաքի որոշ քանակութեան չափով (րուպիների լաքը=10,000 րուբլու), երեք տարվայ ընթացքում, հաւանական է ներկայացնում, որ տուգանքը կը վճարվի տարեկան մի լաք և այդ պատճառով Անգլիան կը գրաւէ Չումբի հովիտը 75 տարի, փոխանակ առաջարկված երեք լաքի։ Այն պատճառները, որոնք առաջ է բերել չինական ամբանը, որպէս զի չը ստորագրէ դաշնագիրը, կայանում են նրանում, որ դաշնագրի մէջ բաւականաչափ որոշված չէ Չինաստանի իշխանութիւնը։ Ենթադրում են, որ ամբանի մաքի եղանակի փոփոխութիւնը առաջ եկաւ Պէկինից ստացված այն հրահանգների հետևանքով, որոնք ներշնչվել են օտար թշնամական ազդեցութեամբ։ Չը նայելով ոչ մի առաջադրութեան, չինական լիազօրը չը ստորագրեց դաշնագիրը։ Չինաստանից չը ճանաչված անգլօ-տիբէտական դաշնագիրը պէտք է յուզմունք ներշնչէ տիբէտցիներին և հեշտացնէ դալայլամի և Դորժիէվի վերադարձը։

ՇԱՆԽԱՅ, 5 հոկտ.։ Սիկիանգ գետի վրա, Նօկտանից ոչ հեռու, անգլիական երկու շոգենաւ ենթարկվեցին ծովային առաջապահների յարձակման։ Անգլիական թնդանօթաձիգ նաւակը գնաց յարձակման տեղը։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 5 հոկտ.։ Թագաւորի Սօֆիա գնալը նշանակված է հոկտ. 17-ին։ Պաշիչը կուղեկցի թագաւորին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-լէյտենանտ Սախարօվի հեռագիրը գլխաւոր շտաբը հոկտ. 5-ից. «Հոկտ. 5-ից—6-ի գիշերը խաղաղ անցաւ. Թշնամին ուժեղանում է Լինշինպուի ուղղութեամբ։ Հոկտ. 6-ի գիշերը մեր առաջապահ գծերին որսորդական կօմանդան շտաբս կապիտան Դիմբօվսկու ղեկավարութեամբ համարձակ խուզարկութիւն կատարեց դէպի հակառակորդի կողմը։ Մեր որսորդները առանց կուի վերցրին և մեր գիծը հասցրին ճապօնական դաշտային 2 թնդանօթ։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

2 հոկտեմբերի

Բօրսայի դիսկօնտը	6—7½⁰/₀	»
Պետական 4⁰/₀ րենտան	91⅛ —	»
I Խաղաբ. տոմսերը	410— —	»
II » »	313— —	»
III » »	265— —	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	— — —	»
Բագուի » »	— — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5⁰/₀	— — —	»
» » » 4½⁰/₀	— — —	»
Բագուի Նաւթ. Ընկ.	460— —	»
Կասպիական Ընկ.	5250— —	»
Մանթաշեան և Ընկ.	237— —	»
Նօբէլի և Ընկ.	10500— —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Գ. Ի. ԳՃՕԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ՂԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ՍՕԼՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕՍՏՕՄԲԷԿՕՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Գ. Յ. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.

ՏԻԿ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Թ. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

Բժկ. Վ. Արծրունին

Վերսկսել է ընդունելութիւնը ԲԳԻ, ՔԹԻ և ԱԿԱՆՋԻ հիւանդութիւնների համար։
Гановская ул. д. Тамамшева. (ե. հ. կ.) 7—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի ռէնտգենեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տելէֆօն 825.
(չ. ե. հ. չ.) 94—105

ԲԺՇԿ. ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ՝ օրդինատօր Մոսկվայի Համալսարանի կլինիկայի ընդունում է հիւանդներին՝
ՄԻԶԱՍԵՌԱԿԱՆ ՍԻՖԻԼԻՍԻ և ՄՈՐԹՈՒ
հիւանդութիւններով ամեն օր 10—11 ժ. առաւօտեան և 6—8 ժ. երեկոյեան։ Հասցէն Րտիշչէվսկի փողոց, տուն № 1 «Պաժարնի կօմանդի» դիմաց, տելէֆօն 711.
(ա. օ.) 2—10

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ

Ս. Ս. Աֆանասեանը

գանձակից մշտապէս տեղափոխվել է բնակվում է Թիֆլիսում Վօզնեսենսկի փողոց Գալամքարովի տուն № 9. (ա. օ.) 8—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը.—Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։ Ամեն օր 9—11 ժ. առաւօտ և 5—7 ժ. երեկոյեան։ Սավելիամինովսկայա փողոց, № 13. տ. Փարօվի։ (ե. հ. կ.) 10—20

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Յատկապէս պատրաստած պետական դպրոցների համար, (Թոյլատրված հոգևոր և ուսումնարանական վարչութիւններից) աշխատասիրութիւն Եզնիկ ավագ քահ. Երզնկեանի։

I. Առաջին գրքոյկ, պատրաստական դասարանների համար «Գլխաւոր աղօթքները (իրանց բացատրութիւններով) և տօների համառօտ պատմութիւնները» 5-րդ տպ. գինն է 20 կոպէկ։

II. Երկրորդ գրքոյկ, «Հին-ուխտ» (30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) 3-րդ տպ. գինն է 30 կոպէկ։

III. Երրորդ գրքոյկ, «Նոր-ուխտ» (32 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) գինն է 30 կոպէկ։

Գրավաճառների, ուսուցիչների համար 30⁰/₀ զեղչում, առանց ճանապարհածախսի։ Դիմել Тифлисъ, прот. Eзнику Ерзинкянцъ կամ Тифлисъ, Центральный книжный магазинъ.
(ե. հ. չ.) 21—25

Տանտանեայ մանկավարժական փորձառութիւն ունեցող մի ուսուցիչ՝ ԱՐՇԱԿ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ, որ ծառայել է հայ. ծխական և պետական դպրոցներում, որոնում է դասեր պատուաւոր ընտանիքներում։

Դիմել «Մուրճի» խմբագրատուն կամ Московскіе номера հիւրանոցը։ ե. չ. հ. 3—3

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

		Ր.	Կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25⁰/₀ զ.
2.	» » II »	—	20	20⁰/₀ զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ)	—	45	
5.	» (համառօտ)	—	35	
6.	Նոր-ուխտ	—	40	
7.	Գործք առաքելոց	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթոդիկայ) հին-ուխտի	1	75	35⁰/₀ զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթոդիկայ) նոր-ուխտի	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ.	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե.	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.
2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»
3) » » «Центральный».

—

Դասագրքերիս պահեստը առաժս գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց
յ. ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ա. ա. օ. 51—66

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ

Ձեռնարկութիւն Կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկոյի

Այսօր, Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 7-ին, մասնակցութեամբ տ. տ. Ա. Տունկովիչի, Մ. Բունակովայի, Վ. Խարիտոնովայի, պ.պ. Ա. Բօգդանովիչի, Լ. Օբրազցովի, Ա. Դեմեանենկօի, Ն. Սպերանսկու։

Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Է. Ի. Ջիօվաննի։ Պրիմա—բալերինա Ե. Ս. Լենչեվսկայա։

Կը ներկայացվի

ՖԱՈՒՍՏ

օպեր. 5 գործ. երաժշտ. Գունօի։

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։

Ուրբաթ, հոկտեմբերի 8 ին 3-րդ գաստրօլ Պետրօվա-Զվանցեվայի կը ներկայացվի ԿԱՐՄԷՆ, օպերա 4 գործ. մուզ. Բիզէի։

Շաբաթ, հոկտեմբերի 9 ին մասնակցութեամբ Դօնսկօի կը ներկայացվի ՊԻԿՕՎԱՅԵԱ ԴԱՄԱ, երաժշտ. Չայկօվսկու։

Պատրաստում են ներկայացնելու առաջին անգամ Թիֆլիսում «ՎԵ՛ ՏԵՐ» օպերա 4 գործ. երաժշտ. Մասսենէի և «ՆԵՐՕՆ» օպ. 4 գործ. երաժշա. Րուբինշտէյնի։

Տոմսակները ծախվում են։

1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կելլեր

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների

ԲԺԻՇԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱԶԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 11-ը, երեկոյեան 5-ից մինչև 7-ը։ Սօլօլակ, Ռտիշչևսկի փողոց, տուն Գիրգիտեանի № 30, տելէֆօն № 847. (կ.ե.հ.չ.) 1—15

Ծախվում են

„ԹԱՌԵՐ“

ձեռնտու գներով, Թիֆլիսում, «ԹԻԼԻՊՈՒՃՈՒՐԻ» անուանված ասիական բուֆէտում։
(ա. օ.) 1—10

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ղեկավարութեամբ տ. Սիրանոյշի

Ներկայ 1904 թ. հոկտեմբերի 5-ից, Բագւում Հ. Զ. Ա. Թաղիեվի թատրոնում կը սկսի իր ներկայացումները, պարբերաբար, շաբաթական երկու անգամ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։

Խմբի կազմակերպութիւնը՝ տ.տ. Զարուհի, Նոնիկեան, Սիրանոյշ, Ստեփանեան, Փառանձէմ, օր. Քնարիկ։ Պ.պ. Աջեան, Ալիխանեան, Աղայեան, Բերոյեան, Խաժակ, Ոսկանեան, Պետրոսեան, Սիմոն-Ղուլեան, Ստեփանեան, Վրոյր, Տիրացեան, Քոչարեան, Օհանեան։ Րէպերտուարը՝ «Աշխարհի դատաստանը» հեղ. Եղիշէ ծ. վ. Մուրադեանի, «Առաւօտեան ցողը» հեղ. Ս. Թառայեանի, «Երբ մեռեալներս արթնանանք» Իբսէնի, «Առասպել» Շնիցլերի, «Ուժեղները և թոյլերի պաշտպան» Տիմկովսկու, «Մենակ մարդիկ», «Հիւանդ մարդիկ», «Խեղճ մարդիկ» Հաուպտմանի, «Դաւաճանութիւն» իշխ. Սումբաթովի, «Իրաւազուրկ կինը» Վլադիմիրովայի, «Բաղդադի իշխանուհին» Լեսինգ, «Ռիւի-Բլազ» Վ. Հիւգօի, «Կախարդ» Ֆօն Դրէյի, «Պտոյտ աշխարհի շուրջը 80 օրում» Ժիւլ Վէռնի, «Բարթուղիմեան գիշեր», «Ոճիր և պատիժ», «Ապուշ» Դօստօեվսկու, «Ֆեդրա» Րասինի, «Դքսուհի դը Շէվրեօզ», «Երկու բոյր» Դիւմա որդու, «Երկու գերդաստան» Էմիլ Օժիէի, «Դպրոցական ընկերներ» Ֆուլդի։ Բացի վերոյիշեալ պիէսաներից սեզօնի ընթացքում կը խաղացվի մի քանի յայտնի, թէ ռուս և թէ օտարազգի հեղինակների պիէսները. (հ. կ. 4—5

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

ՐԱՖՖԻԻ

ԿԱՅԾԵՐ

II և III հատորները գինն է 3 րուբլի

Նոյնպէս կարելի է մեզանից ստանալ նոյն հեղինակի միւս աշխատութիւն «Դաւիթ-Բէգ» գինն է 3 ր. 50 կ.։ «Սամուէլ» գ. 3 ր. 50 կ., «Ոսկի Աքաղաղ» գ. 1 ր. «Տաճկահայք» գ. 50 կ.։ Շուտով կը վաճառվի նաև «Կայծերի» I հատ.։ Դիմել կանխավճարով՝ Баку Оганнесу Газанчіану. 3—3

Մի պատանի, որը ցանկանում է լըրացնել իր միջնակարգ կրթութիւնը, խնդրում է բարերարներից դրամական նպաստ, որպէս զի կարողանայ երկու տարվայ ընթացքում պատրաստվել ու վերջնական քննութիւն տալ որ և է գիմնազիայում՝ համալսարան մտնելու համար։ 400 րուբլիաչափ մի գումար կարող է հնարաւորութիւն տալ նրան հասնել իր նպատակին։ Հասցէն՝ Գանձակ, գրավաճառ Արշակ Միկաբեանցին (դիմել պատանուն վերջինիս միջոցով)։ 5—5

Լոյս տեսաւ

«ՇՔԵՂ» գեղարուեստական ալբօմի Դ. պրակը, բաղկացած ազգային հին յիշատակարանների 13 կտոր նկարներից, մեծ մասամբ Անիի աւերակներից։ «ՇՔԵՂ»-ի Ա. և Բ. պրակները բոլորովին սպառված են, Գ. պրակից մնում են միայն մի քանի օրինակներ։

Գների վրա կարևոր զեղչ.

ա—«Շքեղ»-ի Դ. պրակը, հատը . 1 ր. 20 կ.
բ—Բացնամակն. ազգային հաստաբակ. դէմքերով, 85 տեսակ, 100-ը 2 » 50 »
Նոյնը 1000-ը 20 » —
գ—30×40 սմ. մեծութեամբ նկարներ (Հայրիկ, Սահակ, Մեսրոպ, Էջմիածին և 10 ուրիշ նկարներ ազգային գրագէտներից) հատը . . — 20 »
դ—30×40 սմ. մեծ. գեղար. նկարներ, հ. — 50 »
ե—18×24 սմ. » » » » — 30 »

Դիմել Тифлисъ, фототипія Гнуни—Маримъ.

Խնդրում ենք մեր գործակալներից բարեհաճել հաղորդելու մեզ, թէ «Շքեղ»-ի Դ. պրակից քանի՞ օրինակ հարկաւոր է ուղարկել իրանց։ (հ. չ.) 10—10

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԱՐԱՆ

„ԱՆՕՆՆԱ“

Ամեն օր նուագում է ՅԱՅՏՆԻ ՐՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ՕՐԿԷՍՏՐ, ցերեկով 2 ժամից մինչև 5 ժամը, երեկոյան 9½ մինչև 2 ժամ։

2—4 Ե. Տ. Բօնդարէնկօ։

Լոյս տեսաւ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հատոր առաջին. 1865—1871.

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ.

Առաջին հատորի մէջ զետեղված են այն խոշոր ու մանր յօդուածները, որոնք լոյս են տեսել մինչև «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը։ Այդ յօդուածները վերաբերում են 1865—1871 թւականների շրջանին և տպված են եղել մասամբ «Մեղու Հայաստանի» լրագրում, իսկ մասամբ «Հայկական Աշխարհ» ամսագրում։

Դիմել «Գուտտենբերգ» գրախանութը։ 19—25

Լոյս տեսաւ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ № 5 գիրքը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի

I Հատոր, երկրորդ տպագրութիւն, փոփոխած, լրացրած և էժանացրած

(Առաջին տպագրութիւնը 453 էջ էր և արժէր 1 ր. 50 կ., ներկայ հրատարակութիւնը 548 էջ է, աւելի մեծ ծաւալով և արժէ 1 ր. 20 կ.)։

Ճանապարհածախսով 1 ր. 40 կ.

Տասը հատ միանգամից գնողը ստանում է 10⁰/₀ զիջումն և ճանապարհածախս չէ վճարում։

Այս օրերս լոյս կը տեսնեն 7 և 8-րդ գրքոյկները, այն է՝ «ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ», Արշ. Միխիթարեանի, գինն է 40 կ. և «ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ», դրամա Իբսէնի, գինն է 50 կ.։

Այս երեք գրքերը միասին գնողը ճանապարհածախս չէ վճարում։

—

Դիմել Հանրամատչելի Գրադարանի խմբագիր-հրատարակիչ Հ. Առաքելեանին, Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութիւն։

Ազգագրական-Հրատարակչական Ընկերութեան

Վարչութիւնը խնդրում է հայ հեղինակներին ուղարկել իրան ինքնուրոյն աշխատութիւններ հրատարակելու, խոստանալով վարձատրութիւն տալ տպագրական թերթին 24—48 ր., որովհետև Ընկերութեան նպատակն է հրատարակել ինչպէս Ե. Լալայեանի «Ազգագրական Հանդէսը», նոյնպէս և գրքեր, գրքոյկներ, քարտէզներ և այլն։ Ընկերութեան բաժնեգինն է 50 ր. միանուագ կամ մաս մաս վճարելի։ Ընկերութեան բաժնետէրին ձրի ստանում է Ընկերութեան բոլոր հրատարակութիւնները, որ այժմ հետևեալներն են. «Ազգագրական Հանդէսի» VII—VIII, IX, X ու XI գրքերը և Ախվերդեանի «Հայ-աշուղները»։ Ընկերութեան անդամ կարելի է գրվել Վարչութեան փոխ-նախագահ տ. Շ. Լալայեանի և գանձապահ պ. Յովսէփ Ամիրխանեանի մօտ։

Աշխատութիւնները և «Հանդէսի» բաժանորդագինը պէտք է ուղարկել Խմբագրական-Մասնաժողովի նախագահ պ. Ե. Լալայեանին։

Վարչութեան նախագահ՝ Ա. Մէլիք-Ազարեան

(հ. չ.) 2—10